

CHÍNH SÁCH HỖ TRỢ KHỞI NGHIỆP TẠI ĐỨC: KINH NGHIỆM THỰC TẾ VÀ HÀM Ý CHO VIỆT NAM

TS. PHẠM PHƯƠNG NGỌC,

LÊ NGUYỄN CHI

Học viện Ngoại giao

● **Tóm tắt:** Cộng hòa Liên bang Đức sở hữu hệ thống chính sách hỗ trợ khởi nghiệp khá toàn diện với khung pháp lý minh bạch, môi trường kinh doanh thuận lợi, tập trung vào đổi mới sáng tạo, đa dạng hóa nguồn vốn và triển khai nhiều chương trình ưu đãi nhằm khuyến khích tinh thần khởi nghiệp. Nhờ chính sách triển khai hiệu quả, hệ sinh thái khởi nghiệp tại Đức không ngừng phát triển, hướng tới mục tiêu trở thành một “quốc gia khởi nghiệp”. Bài viết làm rõ thực trạng chính sách khởi nghiệp ở Đức, đánh giá những thành tựu đạt được cũng như hạn chế còn tồn tại; từ đó, đề xuất một số hàm ý đối với Việt Nam trong xây dựng và triển khai chính sách hỗ trợ khởi nghiệp thời gian tới.

● **Từ khóa:** Chính sách hỗ trợ khởi nghiệp; Hệ sinh thái khởi nghiệp; Đức; Việt Nam.

Trong bối cảnh hiện nay, các công ty khởi nghiệp ngày càng trở thành động lực then chốt thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và được chính phủ các nước ưu tiên áp dụng các biện pháp can thiệp nhằm “nuôi dưỡng” hệ sinh thái khởi nghiệp. Sự phát triển của các doanh nghiệp khởi nghiệp không chỉ góp phần tạo việc làm, thúc đẩy đổi mới sáng tạo, mà còn nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia trong bối cảnh toàn cầu hóa và chuyển đổi số. Chính vì vậy, việc xây dựng và triển khai các chính sách hỗ trợ khởi nghiệp hiệu quả đã trở thành mối quan tâm hàng đầu của nhiều quốc gia. Cộng hòa Liên bang Đức được xem là một trong những nước thành công trong việc xây dựng hệ

thống chính sách hỗ trợ khởi nghiệp mạnh mẽ với khung pháp lý minh bạch, môi trường kinh doanh thuận lợi, tập trung vào đổi mới sáng tạo, đa dạng hóa nguồn vốn và triển khai nhiều chương trình ưu đãi. Nhờ chính sách triển khai hiệu quả, hệ sinh thái khởi nghiệp tại Đức không ngừng phát triển, hướng tới mục tiêu trở thành một “quốc gia khởi nghiệp” năng động và bền vững.

1. Chính sách hỗ trợ khởi nghiệp tại Đức

Với vị thế là nền kinh tế lớn thứ ba thế giới¹, Đức sở hữu một hệ sinh thái khởi nghiệp đầy tiềm năng nhờ môi trường kinh doanh thuận lợi và chính sách hỗ trợ thiết thực. Từ khởi đầu khiêm tốn, hệ sinh thái khởi nghiệp của Đức đã khẳng định vị thế

toàn cầu, với thứ hạng ổn định ở vị trí thứ 7 trong những năm gần đây².

Lịch sử hệ sinh thái khởi nghiệp của Đức bắt nguồn từ thời kỳ hậu Chiến tranh thế giới lần thứ hai với nền tảng là Mittelstand - một mạng lưới các doanh nghiệp vừa và nhỏ chú trọng vào chất lượng và sự ổn định. Những năm 1990 đánh dấu sự xuất hiện của các công ty khởi nghiệp công nghệ trong thời kỳ bùng nổ internet, tuy nhiên sau đó thị trường rơi vào suy thoái tạm thời vào đầu những năm 2000 khi cổ phiếu của các công ty công nghệ, kinh doanh trên internet với tên miền (.com) bị sụp đổ (bong bóng dotcom). Kể từ giữa những năm 2000, hệ sinh thái này đã dần “hồi sinh”, được hỗ trợ bởi những tiến bộ trong công nghệ, toàn cầu hóa và chính sách của chính phủ. Đặc biệt, Thủ đô Berlin đã nổi lên như một trung tâm thu hút nhân tài và hoạt động đầu tư. Trong những năm 2010, Đức đã chứng kiến sự mở rộng nhanh chóng của các công ty khởi nghiệp, mở rộng sang các lĩnh vực như công nghệ tài chính, công nghệ y tế và công nghệ chuyên sâu. Mặc dù phải đối mặt với những thách thức trong những năm 2020, Đức vẫn tiếp tục thúc đẩy đổi mới sáng tạo, tập trung vào công nghệ xanh và cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư theo hướng bền vững.

Hệ sinh thái khởi nghiệp của Đức được hưởng lợi từ sự kết hợp độc đáo giữa nhiều yếu tố đã khiến cường quốc châu Âu này trở thành “nam châm” thu hút các doanh nhân trẻ. Bất chấp những biến động ảnh hưởng đến tâm lý nhà đầu tư, năm 2022, Chính phủ Đức đã giới thiệu hệ thống chính sách hỗ trợ khởi nghiệp quốc gia cùng hơn 130 sáng kiến nhằm thúc đẩy đổi mới sáng tạo³. *Về pháp lý*, Đức chú trọng việc bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ và các cải cách giúp xây dựng niềm tin

của nhà đầu tư, tuy nhiên luật lao động nghiêm ngặt và việc tuân thủ Quy định bảo vệ dữ liệu chung (GDPR) của Liên minh châu Âu (EU) lại đặt ra những thách thức không hề nhỏ. *Về xã hội*, Đức cung cấp một lực lượng lao động lành nghề và đa dạng, đặc biệt là tại các trung tâm lớn như Berlin và Munich, tuy vậy tình trạng già hóa dân số và văn hóa ngại rủi ro có thể hạn chế tính năng động của doanh nghiệp. *Về môi trường*, Đức là quốc gia đi đầu về đổi mới xanh và tính bền vững, tạo cơ sở thu hút các công ty khởi nghiệp công nghệ xanh. *Về kinh tế*, Đức là nền kinh tế lớn nhất châu Âu, nhưng suy thoái kinh tế và bất ổn toàn cầu gần đây dường như đã thắt chặt nguồn vốn cho các công ty khởi nghiệp. *Về công nghệ*, mặc dù tốc độ số hóa chậm hơn và thủ tục hành chính rườm rà đang cản trở tiềm năng phát triển toàn diện của Đức⁴ nhưng quốc gia này vẫn cho thấy sự nổi trội về trí tuệ nhân tạo (AI) và công nghệ thông tin.

Chiến lược hỗ trợ khởi nghiệp của Đức đại diện cho khuôn khổ gắn kết, hướng tới tương lai nhằm thúc đẩy một nền kinh tế toàn diện, cạnh tranh và lấy đổi mới sáng tạo làm động lực. Ngày 27-7-2022, Nội các Liên bang đã phê duyệt *Chiến lược khởi nghiệp toàn diện* đầu tiên của Chính phủ Đức⁵, đánh dấu chiến lược thể chế hóa việc hỗ trợ cho các công ty khởi nghiệp và coi đây là nhân tố chủ chốt của đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số và phát triển kinh tế bền vững. Chiến lược này bao gồm 10 lĩnh vực hành động, được bổ sung bởi các nguyên tắc ESG (Môi trường, Xã hội và Quản trị doanh nghiệp), hiện đại hóa hành chính và đổi mới sáng tạo toàn diện. Đồng thời, chiến lược cũng tích hợp cơ chế đánh giá và giám sát tích hợp để đo lường tiến độ và điều chỉnh các biện pháp can thiệp khi cần

thiết trong suốt giai đoạn lập pháp, cụ thể:

Một là, tăng cường tài trợ cho các công ty khởi nghiệp.

Mặc dù Đức là quốc gia có nền kinh tế khởi nghiệp năng động, nhưng khi bước vào “giai đoạn trưởng thành” - giai đoạn doanh nghiệp khởi nghiệp cần một khoản vốn lớn để mở rộng quy mô thì việc tiếp cận nguồn vốn vẫn còn hạn chế và ngày càng phụ thuộc vào nhà đầu tư nước ngoài. Để giải quyết vấn đề này, Chính phủ Đức đã khởi động Quỹ Tương lai, được cấp vốn 10 tỷ euro từ nguồn vốn công thông qua Ngân hàng Tái thiết Đức (KfW)⁶, với mục tiêu huy động tổng cộng 30 tỷ euro vào năm 2030 từ các khoản đầu tư chung giữa khu vực công và tư⁷.

Ngoài ra, còn có các công cụ khác như: Đạo luật Tài trợ tương lai (Future Financing Act), giúp đơn giản hóa việc tài trợ dựa trên vốn chủ sở hữu và tiếp cận thị trường vốn. Các sáng kiến được mở rộng như: Quỹ Hỗ trợ khởi nghiệp công nghệ cao (HTGF) và Chương trình cấp vốn mạo hiểm dành cho Nhà đầu tư thiên thần (INVEST). Đồng thời, một số cải cách rộng hơn về luật doanh nghiệp và thuế - bao gồm miễn thuế giá trị gia tăng cho các quỹ đầu tư mạo hiểm và cơ cấu cổ phiếu hai tầng được xem xét để thúc đẩy sự liên kết của thị trường vốn.

Hai là, tạo điều kiện thuận lợi hơn cho các công ty khởi nghiệp thu hút nhân tài.

Chính phủ Đức ngày càng chú trọng đào tạo lao động tay nghề cao, nhấn mạnh vào chất lượng đào tạo, hòa nhập và đổi mới chính sách nhập cư. Các biện pháp cụ thể bao gồm: Đơn giản hóa thủ tục công nhận bằng cấp nước ngoài, tối ưu hóa quyền tiếp cận “Thẻ Xanh” cho các chuyên gia công nghệ thông tin và hỗ trợ đào tạo lại cho sinh viên quốc tế và người tị nạn... Chiến lược này đã

thúc đẩy các chương trình sở hữu của người lao động bằng cách điều chỉnh khung thuế, gia hạn thời gian hoãn thuế và tăng trợ cấp. Để thu hút nhân tài toàn cầu, Đức đang xem xét lại khuôn khổ pháp lý cho mô hình làm việc từ xa, cùng với các nỗ lực quảng bá tăng cường thông qua các nền tảng như “Du học tại Đức” và “Nghiên cứu tại Đức”.

Ba là, khơi dậy tinh thần khởi nghiệp.

Để thúc đẩy các hoạt động kinh doanh ở giai đoạn đầu, Chính phủ Đức đã số hóa quy trình thành lập công ty, cho phép hoàn tất các thủ tục trực tuyến trong vòng 24 giờ⁸. Các nỗ lực khơi dậy tinh thần khởi nghiệp cũng được thể hiện trong lĩnh vực giáo dục, đưa tinh thần khởi nghiệp vào trường học và thu hút các công ty khởi nghiệp địa phương tham gia làm cố vấn cho học sinh, sinh viên.

Bốn là, tăng cường năng lực cho các nhà sáng lập khởi nghiệp nữ và thúc đẩy sự đa dạng trong các công ty khởi nghiệp.

Mặc dù việc trao quyền cho nữ giới ngày càng được chú trọng nhưng tỷ lệ phụ nữ tham gia sáng lập khởi nghiệp ở Đức vẫn thấp, chỉ chiếm tỷ lệ 17,7%⁹. Sự chênh lệch về giới tính và di cư vẫn tồn tại, đặc biệt trong việc tiếp cận các quỹ đầu tư mạo hiểm (VC). Để khắc phục tình trạng này, Quỹ Tương lai sẽ dành nguồn lực hỗ trợ các quỹ VC do phụ nữ lãnh đạo, đồng thời chương trình Khởi nghiệp từ khoa học (EXIST) cung cấp tài trợ và cố vấn chuyên biệt cho các nữ doanh nhân xuất thân từ môi trường học thuật. Các sáng kiến thúc đẩy đa dạng không chỉ tập trung ở đô thị mà còn được mở rộng đến khu vực nông thôn và những vùng có cơ cấu yếu kém. Việc lồng ghép sự đa dạng vào các chính sách hỗ trợ khởi nghiệp giúp tạo môi trường bình đẳng, thúc đẩy sáng tạo và tăng khả năng thành công cho doanh nghiệp.

Năm là, tạo điều kiện hình thành các công ty khởi nghiệp từ khoa học.

Thế mạnh của Đức trong nghiên cứu khoa học vẫn chưa được phản ánh tương xứng qua số lượng các startup khởi nguồn từ lĩnh vực khoa học. Để giải quyết vấn đề này, Chính phủ Đức đã mở rộng chương trình *Tiềm năng EXIST* và phát động *Cuộc thi ngọn Hải Đăng* nhằm tài trợ cho các startup xuất sắc từ các trường đại học. Đồng thời, thực hiện các nỗ lực khác bao gồm: Tạo điều kiện chuyển giao quyền sở hữu trí tuệ, chuẩn hóa các mô hình cấp phép và thí điểm các hội đồng trọng tài để giảm thiểu tranh chấp pháp lý.

Sáu là, cải thiện môi trường chung cho các công ty khởi nghiệp phi lợi nhuận.

Nhận thức được vai trò của các công ty khởi nghiệp phi lợi nhuận trong giải quyết thách thức xã hội, Chính phủ Đức đã xây dựng Chiến lược khởi nghiệp toàn diện, qua đó mở rộng phạm vi hỗ trợ của chương trình EXIST sang cả các công ty được thành lập từ kết quả nghiên cứu và sáng kiến khởi nghiệp của các trường đại học hoặc viện nghiên cứu (spin-off). Các quy trình mua sắm công được tái cấu trúc để tăng cường sự hiện diện và tham gia của các công ty khởi nghiệp phi lợi nhuận. Mặt khác, các “vườn ươm” và chương trình “tăng tốc chuyên dụng” cũng được hỗ trợ nhằm thúc đẩy hệ sinh thái khởi nghiệp đa dạng, toàn diện và phát triển bền vững.

Bảy là, huy động kỹ năng khởi nghiệp cho các hợp đồng công.

Thực tế cho thấy, với các hợp đồng công vượt quá 100 tỷ euro hàng năm, chỉ có 31% các công ty khởi nghiệp được tham gia đấu thầu¹⁰. Để cải thiện khả năng tiếp cận, Trung tâm Năng lực mua sắm sáng tạo Đức (KOINNO) đã phát triển một sàn thương mại điện tử số dành cho các hoạt động mua sắm

công, đồng thời triển khai dịch vụ thông báo tập trung cung cấp dữ liệu mua sắm mở. Khung pháp lý được điều chỉnh nhằm khuyến khích các gói thầu gắn với đổi mới, ưu tiên các giải pháp ứng dụng công nghệ mã nguồn mở và giảm bớt gánh nặng thủ tục hành chính.

Tám là, giúp các công ty khởi nghiệp dễ dàng tiếp cận nguồn dữ liệu.

Trên thực tế, việc tiếp cận nguồn dữ liệu là một trở ngại lớn, ảnh hưởng đến khả năng nghiên cứu, phát triển và mở rộng của các công ty khởi nghiệp (chỉ 38% báo cáo có đủ quyền truy cập)¹¹. Chính phủ Đức ủng hộ Đạo luật Dữ liệu châu Âu và đặt mục tiêu tăng cường tính ổn định, bảo đảm về mặt pháp lý trong việc chia sẻ dữ liệu, bao gồm cả dữ liệu do các nhà trung gian dữ liệu cung cấp cũng như dữ liệu mở. Quyền hợp pháp đối với dữ liệu mở sẽ được giới thiệu với các định dạng có thể đọc được bằng máy và qua giao diện lập trình ứng dụng (API). Các sáng kiến khác bao gồm: Phiếu thưởng AI cho hợp tác giữa doanh nghiệp vừa và nhỏ (SME) và công ty khởi nghiệp, thúc đẩy cơ sở hạ tầng Gaia-X và các trường hợp sử dụng AI công-tư thông qua chương trình AI cho Chính phủ.

Chín là, tăng cường các khuôn khổ pháp lý thử nghiệm.

Để thúc đẩy đổi mới trong các môi trường bị hạn chế về mặt pháp lý, Chính phủ Đức sẽ thông qua Luật Khuôn khổ pháp lý thử nghiệm Sandbox, giới thiệu các điều khoản thử nghiệm và dịch vụ tư vấn cho các công ty khởi nghiệp. Các công ty khởi nghiệp tập trung vào AI sẽ được ưu tiên truy cập và chính quyền địa phương sẽ được khuyến khích đề xuất các mô hình khuôn khổ pháp lý mới. Mạng lưới khuôn khổ pháp lý thử nghiệm và các giải thưởng về đổi mới sáng tạo ngày

càng được mở rộng, tạo điều kiện cải cách quy định thông qua bằng chứng thực nghiệm.

Mười là, tập trung vào các công ty khởi nghiệp.

Chính phủ Đức định vị các startup là nhân tố trung tâm trong hệ sinh thái đổi mới sáng tạo. Các nỗ lực nhằm khẳng định tầm quan trọng của hệ sinh thái khởi nghiệp bao gồm: Tổ chức Hội nghị thượng đỉnh khởi nghiệp Đức, tăng cường khả năng tiếp cận cơ sở hạ tầng thử nghiệm và mở rộng mạng lưới như Sáng kiến Trung tâm Kỹ thuật số... Các tổ chức như Cơ quan Liên bang về Đổi mới đột phá (SPRIN-D) và Cơ quan Năng lượng Đức (Dena) sẽ cung cấp kế hoạch hỗ trợ cụ thể cho từng lĩnh vực.

Mặc dù Chiến lược khởi nghiệp toàn diện của Đức là một bước tiến đáng kể nhưng đây cũng là thành quả dựa trên nền tảng lâu đời của các công cụ chính sách khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo được phát triển trong hai thập kỷ qua. Một cột mốc quan trọng là việc ban hành Chiến lược công nghệ cao (HTS) vào năm 2006, đánh dấu chiến lược đổi mới sáng tạo quốc gia tích hợp đầu tiên được điều phối giữa các bộ liên bang. Chiến lược này tập trung vào bốn khía cạnh cốt lõi: 1) Xác định các lĩnh vực công nghệ trọng điểm có tiềm năng phát triển trong tương lai; 2) Huy động tiềm năng đổi mới sáng tạo trong cả khoa học công và công nghiệp tư nhân; 3) Đẩy nhanh việc chuyển giao kết quả nghiên cứu thành các sản phẩm và dịch vụ sẵn sàng đưa ra thị trường; 4) Cải thiện môi trường thuận lợi cho các công ty khởi nghiệp công nghệ và doanh nghiệp vừa và nhỏ. Trên cơ sở đó, chiến lược này đã đặt nền móng cho nhiều chương trình tiếp theo. Tháng 9-2018, Chính phủ Đức đã thông qua hệ sinh thái thứ tư với tên gọi Hệ sinh thái

Đức 2025. Đây được coi là chiến lược liên bộ toàn diện nhằm định hướng nền kinh tế Đức hướng tới mục tiêu chi 3,5% GDP cho nghiên cứu và phát triển vào năm 2025 (tăng so với mức 3,13% của năm 2018)¹².

Để đạt được mục tiêu mở rộng hệ sinh thái tài chính tăng trưởng và đổi mới sáng tạo tại Đức và châu Âu, các doanh nghiệp, hiệp hội, chính phủ liên bang và KfW đã cùng nhau hợp tác trong Sáng kiến Vốn tăng trưởng và đổi mới cho Đức (WIN) nhằm xây dựng các biện pháp phù hợp và cam kết tăng cường hệ sinh thái này. Kế hoạch hành động gồm 10 điểm: 1) Mở rộng hợp tác giữa các trường đại học, nhà đầu tư và doanh nghiệp; 2) Thiết lập vốn tăng trưởng và đổi mới như một loại tài sản cá nhân; 3) Tăng cường cấu trúc quỹ đầu tư; 4) Cải thiện tài chính cho các công ty công nghệ sạch mở rộng quy mô; 5) Giới thiệu cho các nhà đầu tư về vốn tăng trưởng và đổi mới thông qua việc chuyển giao chuyên môn; 6) Tăng đầu tư WIN của các nhà đầu tư tổ chức công; 7) Cải thiện các điều kiện trong khuôn khổ chào bán công khai lần đầu (IPO/thoái vốn (gói biện pháp)); 8) Tăng cường thị trường thứ cấp cho cổ phiếu quỹ VC; 9) Cải thiện khuôn khổ thuế cho các khoản đầu tư vào vốn tăng trưởng và đổi mới (gói biện pháp); và 10) Sửa đổi quy chế đầu tư.

2. Hiệu quả chính sách hỗ trợ khởi nghiệp của Đức

Về kết quả đạt được

Với môi trường năng động và các điều kiện thuận lợi, Đức được xếp hạng thứ 7 trên toàn thế giới về hệ sinh thái khởi nghiệp, với 9 thành phố nằm trong top 50 và 45 thành phố nằm trong top 1.000 trung tâm khởi nghiệp của EU - cao nhất trong số các quốc gia thành viên¹³. Nền kinh tế của Đức được xếp hạng “gần như hoàn toàn tự do” (Chỉ số tự do kinh

tế năm 2025 là 71,6 điểm), xếp thứ 22 toàn cầu¹⁴. Hiệu quả hành chính đã được cải thiện thông qua các cải cách như hệ thống đăng ký doanh nghiệp trực tuyến 24 giờ.

Cơ sở hạ tầng kỹ thuật số và chính sách dữ liệu mở của Đức là những điểm mạnh then chốt, tạo điều kiện thuận lợi cho đổi mới trong lĩnh vực AI và dữ liệu lớn (big data). Các khuôn khổ pháp lý thử nghiệm trong công nghệ tài chính và AI đã chứng minh được tính hiệu quả và có thể được mở rộng sang các lĩnh vực khác như chăm sóc sức khỏe và công nghệ nông nghiệp. Văn hóa khởi nghiệp ở Đức chủ yếu hướng đến cơ hội và đam mê chứ không đơn thuần là “kiếm kế sinh nhai”, với 85% các công ty khởi nghiệp theo đuổi các cơ hội thị trường, cao hơn mức trung bình của EU¹⁵.

Thời gian qua, hệ sinh thái khởi nghiệp của Đức đã ghi nhận những con số tăng trưởng mạnh mẽ. Tỷ lệ “sống sót” sau 5 năm của các startup lên tới 60%¹⁶, vượt qua mức trung bình của EU là 40-45%¹⁷. Chương trình EXIST đã hỗ trợ tổng cộng 2.628 dự án khởi nghiệp vào năm 2022, trong đó có 2.247 dự án đã thành lập công ty. Đáng chú ý, gần 90% số công ty này vẫn hoạt động sau 3 năm và gần 80% vẫn tồn tại sau 5 năm kể từ khi kết thúc giai đoạn tài trợ¹⁸. Số lượng “kỳ lân” (công ty khởi nghiệp tư nhân có giá trị định giá từ 1 tỷ USD trở lên) ở Đức đã tăng vọt từ 11 năm 2020 lên 31 vào đầu năm 2025¹⁹.

Giai đoạn 2020-2024, hệ sinh thái đầu tư mạo hiểm tại Đức biến động mạnh, dòng vốn đầu tư đạt đỉnh vào năm 2021 với 17,4 tỷ euro trước khi giảm sâu do lạm phát, lãi suất tăng và bất ổn toàn cầu²⁰. Trong giai đoạn đại dịch Covid-19 bùng phát, Đức là quốc gia hiếm hoi có hệ sinh thái khởi nghiệp phát triển ổn định và ít bị ảnh hưởng. Đến năm

2024, dòng vốn đầu tư đã bắt đầu phục hồi với xu hướng đầu tư chiến lược hơn. Các quỹ của Chính phủ như Quỹ Tương lai và HTGF đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ các startup ở giai đoạn đầu. Nhờ các chính sách như Đạo luật Tài chính tương lai và Sáng kiến WIN, nguồn vốn nội địa đã được huy động mạnh mẽ, góp phần thúc đẩy đổi mới và tạo việc làm với hơn 522.000 lao động trong các startup năm 2024²¹.

Về hạn chế

Mặc dù được đánh giá là năng động và có sức cạnh tranh cao ở châu Âu nhưng chính sách hỗ trợ khởi nghiệp của Đức vẫn tồn tại nhiều bất cập, hạn chế:

Thứ nhất, hệ thống hành chính và pháp lý còn phức tạp, rườm rà, các quy định chồng chéo giữa cấp liên bang và tiểu bang, tạo rào cản cho các doanh nghiệp mới thành lập.

Thứ hai, cơ chế hỗ trợ tài chính chưa thực sự cân đối. Dù Đức có những quỹ hỗ trợ lớn như Quỹ Tương lai trị giá 10 tỷ euro nhưng phần lớn nguồn vốn lại dành cho các startup giai đoạn muộn và đang trong đà phát triển, trong khi các doanh nghiệp khởi nghiệp ở giai đoạn đầu còn gặp nhiều khó khăn trong việc tiếp cận nguồn vốn.

Thứ ba, sự thiếu gắn kết trong hệ sinh thái khởi nghiệp làm giảm khả năng hợp tác, chia sẻ nguồn lực, cơ hội và hiệu quả phát triển của các startup. Phần lớn startup tại Đức xuất phát từ môi trường đại học (55,1%), nhưng chỉ có 37,5% trong số đó đánh giá hợp tác với doanh nghiệp là hiệu quả²². Điều này cho thấy khoảng cách giữa nghiên cứu học thuật và nhu cầu thị trường chưa được thu hẹp, làm giảm khả năng thương mại hóa các ý tưởng sáng tạo.

Thứ tư, hạn chế trong phát triển nguồn nhân lực chất lượng làm giảm khả năng quốc

tế hóa của doanh nghiệp khởi nghiệp. Dù lực lượng lao động nước ngoài đóng vai trò quan trọng trong các startup Đức (chiếm khoảng 30,8%²³), song thủ tục visa và chính sách hội nhập vẫn còn chưa thống nhất, gây khó khăn trong việc thu hút và “giữ chân” nhân tài quốc tế. Ngoài ra, Đức đang phải đối mặt với tình trạng thiếu hụt lao động có kỹ năng, có tới 86% doanh nghiệp Đức báo cáo gặp khó khăn trong tuyển dụng - mức cao nhất ở châu Âu²⁴, đặc biệt trong các lĩnh vực then chốt như phát triển phần mềm hay trí tuệ nhân tạo.

Thứ năm, kế hoạch mở rộng thiếu bền vững, mô hình kinh tế yếu và sai lầm trong việc tuân thủ quy định. Một số thất bại trong hệ sinh thái đã phản ánh những vấn đề về cơ cấu cần giải quyết như trường hợp sụp đổ của các công ty startup lớn như Gorillas (ứng dụng giao hàng) và Lilium (cung cấp dịch vụ taxi bay - máy bay điện cất hạ cánh thẳng đứng). Những hạn chế này cho thấy, chính sách hỗ trợ khởi nghiệp tại Đức cần được điều chỉnh theo hướng tăng cường cầu nối giữa nghiên cứu và thị trường, ưu tiên hơn cho giai đoạn đầu, tháo gỡ nút thắt về nhân lực; đồng thời, chú trọng xây dựng cơ chế giám sát để đảm bảo sự phát triển bền vững.

3. Hàm ý cho Việt Nam

Khác với hệ sinh thái khởi nghiệp của Đức - quốc gia phát triển với hệ sinh thái khởi nghiệp tương đối trưởng thành, Việt Nam vẫn đang trong giai đoạn đầu, tập trung vào các yếu tố then chốt để định hình hệ sinh thái khởi nghiệp. Để phát triển tiềm lực hệ sinh thái khởi nghiệp với mục tiêu trở thành quốc gia khởi nghiệp trong khu vực, Việt Nam có thể áp dụng các bài học từ việc triển khai các chính sách hỗ trợ khởi nghiệp của Đức phù hợp với thực tiễn hiện nay.

Một là, thể chế hóa các chính sách hỗ trợ

khởi nghiệp, xây dựng chiến lược dài hạn, đồng bộ và bền vững nhằm thúc đẩy hệ sinh thái khởi nghiệp phát triển.

Việt Nam cần chú trọng xây dựng Chiến lược phát triển khởi nghiệp sau năm 2025, đặt ra các mục tiêu có thể đo lường được về tài trợ, nhân tài, hạ tầng cơ sở kỹ thuật số và hội nhập toàn cầu, đảm bảo tính liên tục của chính sách trong các điều khoản của chính phủ. Ngoài ra, Việt Nam có thể tham gia vào các chương trình khởi nghiệp trong khuôn khổ quốc tế, giống như Đức liên kết với các sáng kiến của EU; đồng thời, tận dụng hợp tác trong khu vực ASEAN để “chuẩn hóa” các chính sách và thu hút nguồn lực xuyên biên giới.

Hai là, để cải thiện khả năng tiếp cận vốn, cần hoàn thiện khung pháp lý, khuyến khích quỹ đầu tư mạo hiểm và hỗ trợ doanh nghiệp nâng cao năng lực gọi vốn.

Xây dựng kế hoạch chuyển đổi Quỹ Phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa (SMEDF) thành một quỹ đầu tư mạo hiểm linh hoạt hơn, nghiên cứu kế hoạch thành lập Quỹ Đổi mới sáng tạo chuyên dụng, nơi chính phủ cung cấp “vốn môi” cùng với các VC tư nhân, do các chuyên gia đầu tư quản lý để tài trợ cho các công ty khởi nghiệp ở giai đoạn hạt giống và giai đoạn gọi vốn đầu tiên ở quy mô lớn (Series A).

Ba là, tháo gỡ rào cản về quy định và thủ tục hoạt động đầu tư.

Trên thực tế, việc đơn giản hóa thủ tục hành chính, cải thiện quy định pháp lý là cần thiết nhằm thúc đẩy môi trường đầu tư thuận lợi, minh bạch và hấp dẫn trong hệ sinh thái khởi nghiệp. Theo đó, quy trình phê duyệt đầu tư cho các quỹ nước ngoài cần được đơn giản hóa, quy định về chuyển lợi nhuận ra nước ngoài cần được nói lỏng và quyền lợi

của cô đồng thiếu số cần được bảo vệ tốt hơn. Trên cơ sở đó, sẽ giúp Việt Nam thu hút ngày càng nhiều nhà đầu tư quốc tế.

Bốn là, chú trọng phát triển nhân tài.

Việt Nam cần xây dựng kế hoạch, tăng cường đầu tư vào giáo dục, đào tạo kỹ năng theo chuẩn quốc tế và học hỏi các chiến lược dài hạn hiệu quả từ Đức. Về giáo dục, Việt Nam có thể mở rộng quan hệ đối tác với các tổ chức của Đức nói riêng và các nước trên thế giới nói chung để nâng cao chất lượng chương trình giảng dạy. Áp dụng mô hình đào tạo nghề kép (Duale Ausbildung) trong lĩnh vực công nghệ bằng cách khuyến khích học nghề tại các công ty công nghệ hoặc “vườn ươm”. Bên cạnh đó, cần áp dụng các chính sách thu hút nhân tài từ nước ngoài trở về như: Đơn giản hóa thủ tục thị thực/cư trú, giảm thuế hoặc hỗ trợ khởi nghiệp... Đồng thời, cần cải thiện chế độ đãi ngộ để thu hút lao động có tay nghề tham gia vào startup, thông qua các hình thức như thưởng cổ phần, chia sẻ lợi nhuận hoặc hỗ trợ phát triển nghề nghiệp.

Năm là, đẩy mạnh cải cách hành chính, nâng cao hiệu quả thực thi.

Mục tiêu đặt ra là hướng tới đơn giản hơn việc đăng ký và vận hành doanh nghiệp. Điển hình như xây dựng cổng thông tin điện tử “một cửa” - nơi các doanh nghiệp có thể làm các thủ tục như đăng ký mã số thuế, bảo hiểm xã hội... chỉ trên một nền tảng trực tuyến duy nhất.

Hiện nay, các chính sách và quy định dành cho startup còn rời rạc, nằm rải rác ở nhiều luật và nghị định khác nhau, khiến doanh nghiệp khó tiếp cận. Vì vậy, việc xây dựng một Luật Khởi nghiệp riêng, hoặc sửa đổi, bổ sung Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa sẽ giúp giảm chồng chéo, tăng tính minh bạch và dễ áp dụng hơn. Các quy định cũng

cần có sự tham khảo ý kiến từ cộng đồng startup và được truyền thông rõ ràng để doanh nghiệp hiểu rõ “luật chơi” ngay từ đầu.

Sáu là, tăng cường giám sát việc thực thi quy định, xác định rõ định hướng chiến lược và kịp thời khắc phục những điểm yếu trong hệ sinh thái khởi nghiệp.

Theo đó, cần xây dựng một cơ chế phản hồi liên tục, trong đó các thành phần trong hệ sinh thái khởi nghiệp thường xuyên đánh giá những điểm yếu còn tồn tại để cùng đề xuất giải pháp, thay vì chỉ trông chờ vào chính phủ. Mặt khác, Chính phủ nên phân quyền cho các địa phương và trường đại học để chủ động triển khai các sáng kiến hỗ trợ khởi nghiệp phù hợp với điều kiện và đặc thù của từng vùng/đơn vị. Tuy nhiên, các hoạt động này vẫn cần được định hướng trong khuôn khổ chiến lược phát triển khởi nghiệp quốc gia.

Bảy là, tăng cường hợp tác quốc tế trong lĩnh vực startup.

Để làm tốt công việc này, Việt Nam cần tiếp tục chủ động tìm kiếm sự hỗ trợ từ các tổ chức quốc tế và tận dụng hiệu quả mối quan hệ đối tác với các quốc gia phát triển trong lĩnh vực khởi nghiệp để thúc đẩy hệ sinh thái khởi nghiệp, đổi mới sáng tạo trong nước. Tuy nhiên, điều quan trọng là cần đảm bảo việc chuyển giao tri thức và kinh nghiệm thực chất, nhằm nâng cao năng lực nội tại, tăng tính tự chủ và khả năng phát triển bền vững của hệ sinh thái khởi nghiệp của Việt Nam trong dài hạn.

Tóm lại, kinh nghiệm của Đức cho thấy, một hệ thống chính sách hỗ trợ khởi nghiệp hiệu quả cần được thiết kế tổng thể, đồng bộ và gắn kết với chiến lược phát triển kinh tế - xã hội dài hạn. Thành công của Đức bắt nguồn từ khung pháp lý minh bạch, môi trường kinh doanh thuận lợi, khả năng tiếp

cận nguồn vốn đa dạng, chính sách thu hút và phát triển nhân tài hợp lý, cùng thúc đẩy đổi mới sáng tạo trong mọi lĩnh vực. Trong bối cảnh hiện nay, hệ sinh thái khởi nghiệp ở Việt Nam vẫn đang trong quá trình phát triển và hoàn thiện, vì vậy, cần kiên trì thực hiện các chính sách cải cách và hoàn thiện về thể

chế. Đồng thời, kế thừa có chọn lọc các kinh nghiệm về chính sách hỗ trợ khởi nghiệp của Đức để vận dụng phù hợp với thực tiễn trong nước... Trên cơ sở đó, hướng tới xây dựng được hệ sinh thái khởi nghiệp năng động, bền vững và có khả năng cạnh tranh mạnh mẽ trên thị trường khu vực và thế giới ■

- ¹ Xem: Đức trở thành nền kinh tế lớn thứ ba thế giới, <https://www.qdnd.vn>, ngày 15-2-2024.
- ^{2,13} Xem: Startup Blink, *Global Startup Ecosystem Index Report 2024*, <https://edbmauriti.us.org>, September 2024.
- ³ Xem: Dr. Robert Habeck, *Second progress report on the implementation of the Startup Strategy of the Federal Government*, <https://www.bundeswirtschaftsministerium.de>, September 2024.
- ⁴ Xem: International Trade Administration (ITA), *Germany Country Commercial Guide*, <https://www.trade.gov>, August 1, 2025.
- ⁵ Xem: Federal Ministry for Economic Affairs and Energy, *Startup strategy of the Federal Government*, <https://www.bundeswirtschaftsministerium.de>, July 27 2022.
- ^{6,7,8,9,10,11} Xem: *Startup strategy of the Federal Government*, <https://www.bundeswirtschaftsministerium.de>, July 2022.
- ¹² Xem: *High-Tech Strategy 2025*, <https://stip.oecd.org/moip/case-studies/1>
- ¹⁴ Xem: Index of Economic Freedom, *Economic Freedom Country Profile: Germany*, <https://www.heritage.org>, February 2025.
- ¹⁵ Xem: Global Entrepreneurship Monitor, *Cautious optimism - entrepreneurship in Germany*, <https://www.gemconsortium.org/news/Cautious%20optimism%20-%20entrepreneurship%20in%20Germany>
- ¹⁶ Xem: KfW Research: *KfW Entrepreneurship Monitor: Number of start-ups in Germany has increased slightly to 568,000*, <https://www.kfw.de>, June 17, 2024.
- ¹⁷ Xem: *Business dynamics*, https://ec.europa.eu/eurostat/cache/htmlpub/key-figures-on-european-business-2022/business_dynamics.html
- ¹⁸ Xem: Startup Port, *EXIST funding: Springboard for successful start-ups*, <https://startupport.de>, October 26, 2023.
- ¹⁹ Xem: Startup Blink, *Top Unicorn Startups in Germany for 2025*, <https://www.startupblink.com/top-unicorns/germany>
- ²⁰ Xem: Thomas Pruver, *EY Startup Barometer Germany*, <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/de-de/newsroom/2025/01/ey-praesentation-startup-barometer-2025-englisch.pdf>
- ²¹ Xem: The Stepstone Group, *Startups and scaleups face huge shortage of skilled workers: International talent in demand, but visa processes continue to slow things down*, <https://www.thestepstonegroup.com>, November 19, 2024.
- ^{22,23} Xem: Berlin Partner, *German Startup Monitor 2024*, <https://www.berlin-partner.de>, October 8, 2024.
- ²⁴ Xem: Maria Martinez, *Germany bids to rebuild Berlin's buzz for startups*, <https://www.reuters.com>, June 1, 2023.